

Николай Райнов

Хитрините на Зайо Байо
Приказки на американските негри

Зайо Байо остарял. Ала и на старини той си останал все такъв хитър, какъвто бил на млади години. Един ден станало дума с Кума Лиса за сила. Тя се захвалила пред животните, че е по-силна от котката. Не само от питомната котка, но и от дивата.

Зайо Байо чул това и рекъл:

– Може, Кума Лисо, да си наистина по-силна от всички котки на света, но се пази да не те чуе чичо Тигър, че той е роднина на котката. Какъвто е горделив и гневлив, ще се ядоса и няма да ти прости.

Кума Лиса казала:

– Никак не ме е страх от него. Чичо ти Тигър ми се вижда като муха. Аз съм сто пъти по-силна и от него, и от всичките му роднини. Ако искаш, можеш да му кажеш това.

То се знае, че лисицата говорела тъй, понеже била уверена, че заекът не ще посмее да отиде и да каже това на тигъра: чичо Тигър ще изяде Зайо Байо.

Ето че Зайо Байо намислил да наклевети лисицата пред тигъра. Наистина той се боел от чичо Тигър, но го знаел, че когато се е нахранил добре, не е толкова опасен, колкото когато е гладен. Извардил го той веднъж, когато бил изял цяла антилопа. Лежел си чичо Тигър и се облизвал. А Зайо Байо се приближил, накуцвайки. Приближил се той, но не съвсем; застанал на доста голям раздалеч от тигъра. И както се спрял, рекъл:

– Добър ден, ваше височество. Да ви подари бог още три хиляди години живот.

Тя ласкателни думи се харесали на тигъра.

– Защо ме наричаш височество? – запитал той. – Що искаш да кажеш с тая дума?

– Че нали ваше височество е княз? На князете се казва ваше височество, доколкото съм чувал.

– Може и тъй да е. Но откъде накъде аз да съм княз? Това е то, което не разбирам.

– Ваше височество се само преструва, че не разбира. Та нали вие сте брат на нашия император, негово величество Лъва? Значи, ваше височество е княз. А на всеки княз се казва ваше височество.

Чичо Тигър изслушал с гордост и голяма радост това обяснение до-сежно роднинството му с царя на животните, с когото не се обичали твърде. А после запитал:

– А ти защо накуцваш, моето момче? Да не би да се е случило нещо лошо с тебе? Аз съм готов да те защита. Само ми кажи кой е посмял да

те нарани.

– Да ви кажа, ваше височество. Скарахме се с Кума Лиса. Тя казваше, че била по-силна от вас. Аз пък твърдах, че тя не бива и да смее да се мери по сила с ваше височество. Сбихме се и тя ме удари толкова силно по крака, че го навехна.

– Тъй ли? – викнал ядосано чичо Тигър. – Аз ще ѝ платя ей сега. Как смее да закача моите приятели и да се хвали, че е по-силна от най-близките сродници на императора, моя брат?

Скочил тигърът и право при лисицата. Разбягали се животните, като го видели. А Кума Лиса се разтреперала като лист. Поискала да побегне, но чичо Тигър я сграбчил в лапите си. Те ѝ се сторили железни. Още повече се разтреперала. Забравила си името от страх.

– Ти ли си се хвалила, че си по-силна от мене? – викнал чичо Тигър и стиснал толкова силно лисицата за, единия крак, че го счупил.

Тя изпищяла от болка. Сетне тигърът ѝ казал:

– Да ти не беше толкова вонещо месото, бих те изял. Но знай, че братът на негово величество не яде мърша дори и когато е жива.

От това се вижда, че чичо Тигър е понякога остроумен. Ала Кума Лиса не се оскърбила. Тя само едно желала – да я пусне тигърът. И щом се намерила свободна, търтила да бяга, колкото ѝ нозе държат.

Разбира се, на три крака се бяга по-бавно, отколкото на четири, но страхът придава сила. Кума Лиса скоро се озовала на поляната, дето се събирали животните на приказка, и им се оплакала от Зайо Байо. Ежко Таралежко ѝ превързал крака, след като го наложил с лековити билки.

Дълго време лисицата носила превръзката. Раната ѝ заздравяла бавно. Но не това ѝ било най-неприятно: на Кума Лиса се много искало по-скоро да оздравее, за да си отмъсти на Зайо Байо. Като пооздравяла, тя събрала животните и им казала:

– Това, което стана с мене, може да се случи с всекиго от вас, мои мили приятели. Не виждате ли, че Зайо Байо е много опасен? А опасен е той, понеже се е съюзил с чичо Тигър. Кой знае що го е лъгал, но, изглежда, са се сприятелили. Утре тигърът може да нападне всекиго от вас и да го изяде: доста е заекът да го наклевети. Вие знаете що се случи с мене. Как ви се струва: добре ли постъпи Зайо Байо?

Всички животни из един глас осъдили постъпката на заека.

– А-ъъъ! А-ъъъ! А-ъъъ! – изревало магарето. – Не бива да пускаме вече тоя хитрец да пие вода от реката, от която пием ние. Нека, умре от жажда проклетникът!

– Трак! Трак! Трак! – изтропал щъркелът с кълуна си. – Съгласен

съм. Аз няма да му дам вече да мине през поляната, дето ловя жаби. Да разбере, че го презираме.

– Чау! Чау! Чау! – излял чакалът. – Много умно говориш. Нека познае, че никой от нас не го зачита за нищо. Срещна ли го, няма да му кажа ни „добър ден“, ни „сбогом“. Ще има да взема да го поздравявам.

– Ауууу! Ауууу! Ауууу! Аз няма да го пусна да мине по пътя, отдето минаваме ние. Нека върви да живее при тигъра, Щом са толкова големи приятели. Когато чичо Тигър огладнее, ще го изяде. Той не жали и приятелите си.

Бухалът изкряскал:

– Бухууу! Бухууу! Бухууу! Аз ще го пропъдя от тия места. Скрие ли се в някаква дупка, ще го чакам да му изкълва очите.

Дори и жабата, насърчена от тия думи и горда, че се сдружила с такива важни господа и госпожи, изкряскала:

– Кра! Кра! Кра! Събъз-гласна съм. Събъз-гласна съм. Ако го видя, че се мие под бързея на реката, ще скоча да го опръскам с кал. Няма да му дам да се умие.

И други животни имало там. Всички се съгласили, че на заека трябва да се отплати, както е редно. Ала ето че на заговора присъствувала една птичка, която заговорниците не видели. На дървото, под което се били събрали животните, било кацнало едно канарче. Както се било скрило между клоните, то слушало всичко, без да се обажда. Щом животните се разотишли, то литнало, та казало всичко на заека.

– Пет пари не давам – рекъл заекът и запушил цигара. – Както и да се заканват, нищо не могат ми направи.

Но все пак той се смутил малко от заплашванията на животните. Когато останал сам, казал си: „Кой ги знае пък? Може и да направят нещо. Особено ме е страх от тоя проклетник – Кумчо Вълчо. Не се шегува той... Ще трябва да се запазя по някакъв начин.“

Той заключил вратата на къщата си и залостил отвътре прозорците с яки дървета. После почнал да носи камъни, греди и дъски и се заел да издигне над къщата висока кула.

И денем, и нощем работел заекът. По едно време кулата се издигнала толкова нависоко, че хората, като минавали по пътя, спирали се, заглеждали се в нея и се запитвали:

– Какъв ли ще да е пък тоя паметник там?

Но Зайо Байо се правел, че не ги чува. Той не губел време. Режел дъски и греди, ковял, дялал камъни, нареждал ги, слагал тухли и ги зидал с вар. Работел човекът – и туйто!

Хора минавали, спирали се, заглеждали се. Той ги и не поглеждал: работел си. Животни минавали също. И те се спирали, вдигали глави нагоре, заглеждали се, чудели се, зяпали го. А той се и не обръщал: работел си, сякаш никого няма. Тъй Зайо Байо работел, работел – от зори до мръкване и от среднощ до пладне. Само на пладне си почивал, за да се наобядва, и вечер – за да се навечеря. През ношта дремвал по десетина минути и ставал отново да работи.

Най-после, когато кулата била свършена, Зайо Байо си откъхнал. Изтрил си той потното чело, обърнал се към кака Зайка, па й рекъл:

– Невясто, ако животните са измислили с нещо да ми напакостват, бих желал да ги видя. Време е. Зайо им Байо се не бои вече от никого. Нека дойдат да ги видя де!

Сетне той се качил на най-горния кат на кулата, за да погледне през прозореца. Изгледът бил много добър. Доволен и предоволен, заекът слязъл и почнал да нарежда многото си припаси в долните катове на високата кула. После се качил отново на горния кат и отнесъл там едно дълго въже. Поръчал на жена си да запали огъня и да сложи един котел с вода да ври.

– Прави, каквото правиш – рекъл й той, – но гледай – да има в къщи винаги гореща вода. Защо – недей пита: то си е моя работа. Когато дойде време, ще видиш.

След това, напълно спокоен вече, Зайо Байо се изтегнал на един люлейстол, запалил си лулата, запушил и почнал да си бленува, гледайки през прозореца.

В това време вече всички животни узнали, че Зайо Байо е свършил високата кула. Започнали да идват едно по едно, да се скитат наоколо и да чакат – да видят що ще прави сетне. Но Зайо Байо не правел нищо особено. Не само особено, а и нищо обикновено той не правел: само седял до прозореца, бленувал, пушел и гледал, без да се обади на лицемерните им поздравя.

Надошли всичките му врагове: и Кумчо Вълчо, и Кума Лиса, и бай Щъркелчо, и вуйчо Марко с дългите уши, и сват Чакалчо, и дядо Бухльо, и баба Кекерица. И още много други. Всички надошли.

Виждали ли Сте хора, които са се струпали да гледат любопитно зрелище? Те се натискат, блъскат се, менят си местата, обикалят отсам-оттатък, за да видят по-добре. Тъй правели и животните, които любопитствували да разберат защо е построил Зайо Байо високата кула. Но заекът си седял на люлейстола, пушел си лулата, бленувал и гледал през прозореца. Гледал той и виждал всички животни, но все се преструвал,

че не вижда нищо и никого.

По едно време долетяло неговото приятелче – Канарчо. То се извило около кулата и кацнало на прозореца. Зайо Байо го поканил и то влязло в стаята. Кака Зайка му наляла да пие чай и му дала да яде сладки от просено брашно.

Ето че отдалек се задал и вуйчо Тарипен. Кой е тоя Тарипен? Тъй наричат американските негри костенурката. Вуйчо Тарипен бил една стара костенурка. Мъжка костенурка.

Вуйчо Тарипен бил голям приятел на Зайо Байо. Той разбрал, че става нещо важно в къщата на приятеля му, и се затекъл да види що е то. Затекъл се, разбира се, доколкото може да тича една костенурка, макар и мъжка. Тичал и се смеел от радост.

Като съзрял заека, че седи до прозореца, викнал му:

– Хей, Зайо Байо! Що правиш там? Много си нависоко. Едвам те виждам.

– Седя си – отвърнал му заекът. – Седя си и си почивам, вуйчо Тарипене. Ела ми на гости! Чай ще те почерпя. Чуден чай имам.

– Лесно се казва – отвърнал вуйчо Тарипен, – но се мъчно прави. Слез ми покажи отде се влиза в къщата ти. Вратата е заключена.

– Не само е заключена, ами е и зазидана – рекъл заекът. – Много врагове имам, вуйчо Тарипене. Що да правя? Принудих се да издигна крепост.

– Това си е твоя работа, Зайо Байо, както щеш, тъй ще правиш. Никой не може да ти се бърка. Но я ми кажи как да стигна при тебе. Да лети – не мога: инак бих хвъркнал като Канарчо, та право при тебе. Не съм и много висок, та не мога да ти стисна ръката, колкото и да я протегнеш надолу.

– Лесна работа, вуйчо Тарипене, лесна работа. Не се безпокой! Аз имам една удобна стълба. Щети я спусна ей сега. По нея ще се качиш, приятелю. След минута ще бъдеш при мене.

И като казал това, Зайо Байо спуснал въжето.

– Хвани се за единия край – рекъл, – а аз ще те изтегля. Няма и да усетиш как си се качил. Само се дръж здраво!

Вуйчо Тарипен стиснал въжето с уста, за да опита здраво ли е. А Зайо Байо му викнал:

– Дръж се здраво, вуйчо Тарипене, че ще почна да тегля! Яко се стискай!

И той почнал да дърпа нагоре въжето, а костенурката наченала да се люлее във въздуха, между небето и земята. Много животни имало

там. И вълкът бил, и лисицата, и магарето, и щъркелът, и жабата, и гущерът, – и чакалът, и дивият козел, и степният кон, и глиганът. И още много други; кой да ги помни? Всички те гледали със затаен дъх как костенурката се изкачва все по-нагоре и по-на-горе, с увиснала опашка, с протегнати нозе, които гребат въздуха, сякаш плуват, и с обещени от страх очи.

Но ето че скоро тя се озовала под прозореца, а малко след това я видели, че седи – здрава и читава – на една масичка, пие чай и дъвче сладки. Всички животни ѝ завидели. На всички се поискало да бъдат в кулата, да пият чай и да ядат ония вкусни сладкиши.

Колко ли хубав ще да е светът, ако се погледне от прозореца на тая висока кула? Защо им е да враждуват със заека? Не е ли по-добре да се сприятелят отново с него? О, той изглежда много любезен – тоя Зайо Байо със засуканите мустаци! Тъкмо сега е време да се помирят с него. Просто да му завидиш – колко добре се е наредил! Па и колко любезно приказва с гостите си!

Кумчо Вълчо се осмелил да се провикне:

– Ей, Зайо Байо. Много горделив изглед имаш, както си седнал там, горе. Как си? Добре ли си?

Заекът се навел – да види кой му говори, – премрежил си очите и отвърнал:

– Не викай толкова силно, Кумчо Вълчо. Аз не съм глух. Уверявам те, много добре чувам. Питаш ме добре ли съм, а? Слава богу, много добре съм. Само едно има: малко ми са гостите. А стаята е широка, много широка: има място още за стотина души. Не ще ли заповядаш и ти на гости, а? Тук е много добре. Чудесен изглед има. Ела!

– Малко смешно е възкачването, Зайо Байо, но нищо. Ще дойда на драго сърце.

Заекът спуснал въжето. Кумчо Вълчо се хванал за него и Зайо Байо почнал да тегли. Когато вълкът бил вече близо до прозореца, той чул, че заекът казва на жена си:

– Хайде, булка, поразмърдай се де! Сложи един прибор за новия гостенин! Ала най-напред принеси горещата вода за чай.

А след малко чул, че заекът казва с уплашен глас:

– Какво правиш, жено? Ти луда ли си? Защо изсипваш врялата вода върху Кумчо Вълчо?

Друго вълкът не можал да чуе, защото веднага, подир това върху него се изсипал цял котел гореща вода. Кумчо Вълчо изревал, изпуснал въжето и паднал на земята, дето подскочил като някоя гумена топка.

А Зайо Байо се навел над прозореца и казал:

– Извинявай, скъпи ми Кумчо Вълчо! Нали знаеш колко несръчни са жените? Един чайник с вода не могат да пренесат от огнището на масата.

Но извинението, колкото и любезно да било казано, не свършило работа. Космите на попарения вълк се оскубали навред, където го била поляла горещата вода.

Другите животни, като видели това, изгубили всякакво желание да се качат по въжето.

Те избягали един през друг. В това време костенурката и канарчето се превивали от смях, а заекът казал на бягащите животни:

– Чакайте бе! Какво сте се разтичали? Врялата вода се свърши. Елате да сръбнем по чашка ракия!

Ала никое от животните не искало вече да пие от заешката ракия.

Веднъж Кума Лиса намерила в гората катран и терпентин. Смесиала ги и направила гъсто тесто. Умесиала го и от него приготвила един черен човек с широка дреха и цилиндър на главата – също като ония плашила, що поставят по градините, за да плашат врабците. Само че това плашило било много лепкаво.

Седнала Кума Лиса да го гледа и да му се радва.

Човечето ѝ се виждало много хубаво, но не знаела как да го кръсти. Най-сетне го нарекла чичо Катран: по-добро име не могла да му измисли. Забила тя чичо Катран на един прът край пътя, па се скрила в хресталака – да види що ще стане.

Кума Лиса не чакала дълго. Минал Зайо Байо. Той вървял и си подсвирквал весело: „Йо-йо-йо! Йо-йо-йо! Три-ти-ти! Три-ти-ти!“ И от време на време си махал късата опашчица. Като съзрял чичо Катран, той се толкова учудил, че се спрял и се изправил на задните си крака.

Чичо Катран си мълчел и не се помръдвал. А Зайо Байо стоел и го гледал, зяпнал от учудване.

– Добро утро, господине – рекъл по едно време минавачът. – Тая заран времето е много хубаво, а? Как ти се струва?

Черният господин не отговорил.

– Как си? – запитал отново Зайо Байо. – Нещо ми се виждаш много умислен. Да не ти е умряла жената?

Кума Лиса, все още скрита в хресталака, си подала муцуната, за да види по-добре какво ще стане, а що се отнася до чичо Катран, той нито се помръдвал, нито казал дума.

– Какво мълчиш като пън? – рекъл Зайо Байо. – Да не си глух? Ако

си глух, кажи си: аз мога и силно да викам. Цялата гора ще ме чуе. Но тия дни си пазя гласа, че съм поканен да пея у едни знатни и богати роднини.

Катраненото човече продължавало да мълчи. Кума Лиса гледала от храсталака, без да се покаже. А Зайо Байо почувствувал, че го догневява.

– Слушай – рекъл. – Ти си много надут и горделив, но аз знам да церя такива. Какво си се изправил като някой плантатор? Да не мислиш, че всички са ти слуги? Ще имаш да вземаш, приятелю!

Кума Лиса се позасмяла в шепата си, но чичо Катран не се уплашил от думите на Зайо Байо: той и тоя път премълчал.

– Аз ще те науча как да се отнасяш с другите – рекъл Зайо Байо, вече доста разсърден. – Ако ми не снемеш шапка, не ми се поклониш и не ми кажеш: „Добро утро, господине. Как сте?“ – ще ти лепна такава плесница, че има до гроб да ме помниш. Разбра ли?

Но чичо Катран не разбрал нищо; той продължавал да мълчи. Зайо Байо бил търпелив. Той повторил още няколко пъти своето заплашване, без да получи отговор. Най-после излязъл от търпение. Вдигнал си предната лапа, дръпнал я назад, замахнал с все сила и – пляаааас! – лепнал една толкова силна плесница на чичо Катран, че лапата му потънала в бузата на черния човек.

Кума Лиса изтръпнала, като видяла това. А чичо Катран – ни лук ял, ни лук мирисал – стоел, мълчал и гледал с големите си очи.

– Слушай! – викнал Зайо Байо, страшно разядосан. – Или ми пусни ръката, или ще ти зашлевя още един плесник, та ще ти изкъртя зъбите.

Черният човек мълчел и не се помръдвал. Тогава Зайо Байо му лепнал още една плесница на другата буза. И лявата му лапа се залепила и потънала.

– Ти си твърдоглав – рекъл Зайо Байо, – но аз съм по-твър-долав и от тебе. Ако ми не пуснеш ръцете, ще те ритна в корема, та ще ти извадя червата: разбра ли? Пушай ме по-скоро!

Чичо Катран нито пушал лапите на Заяя Бая, нито му отвръщал на заплашванията. Кума Лиса гледала от храсталака, проточила шия от любопитство.

– Ще ти дам да разбереш! – викнал Зайо Байо и като подскочил ритнал с двата си крака толкова силно черния човек, че краката му се залепили в него и тъй си останали.

Зайо Байо се развикал, колкото му глас държи, че ако чичо Катран не му пусне ръцете и нозете, той ще го намушка с главата си, та ще му

изпочупи ребрата.

– Ти недей ме гледа, че ми е мека козината. Главата ми е като желязо. Дето ударя с нея, пробивам!

Но черният човек не се уплашил. Той не пуснал ни ръцете, ни нозете на Зая Бая. Тогава Зайо Байо се изсилил, доколкото можел, и го мушнал с главата си. Макар че ударът не бил кой знае колко силен, главата на заека се залепила и той не можел да я отлепи.

Зайо Байо заплакал от яд. А Кума Лиса изскочила на пътя и уж нищо не знае, спряла се и рекла на Зайо Байо:

– Какво правиш, приятелю? Бориш ли се с тоя черен човек? Хайде да видим кой от двама ви ще надвие. Той ми се вижда май по-силен, защото ти е стиснал и ръцете, и нозете, и главата и те не пуца. Какви сте смешни и двамата!

И тя почнала да се превива от смях и да се търкала весело по поляната, за да ядоса още повече заека. Когато ѝ минал смехът, станала и казала:

– Слава богу, най-сетне те пипнах, Зайо Байо. Чини ми се, че тоя път не ще можеш вече избяга, а? Може и да греша, но тъй ми се струва. Ще ям днес заешко месо.

И като се приближила, продължила:

– Ей, че си глупав! Не мога да се съдържа от смях. Ха, ха, ха, ха! Ти си беше помислил, че като можеш да скачаш и като ти приляга да лъжеш и да се хвалиш – от тебе по-голям няма и не може да има. Кой те кара да си пъхаш носа навсякъде? Кой ти каза да дойдеш да се запознаваш с чичо Катран? И кой те залепи о него тъй, че сега не можеш се отлепи? Кажй де, кой? Ти сам си си крив за всичко. Черното човече си стоеше и гледаше замислено. Повика ли те то да се запознавате? Каква работа имаше ти с него? Никаква. Само от любопитство го заприказва, после се ядоса, като видя, че не отговаря на питанките ти, и най-сетне се сби с него. Но виждаш ли колко е силен чичо Катран? Той те стиска и те не пуца. Стои сега, както си, додето донеса слама и съчки. Ще ги натрупам около тебе, ще ги запаля, ще те опека и ще те изям. Разбираш ли, Зайо Байо? Ще те изям. Ще те изям, ти казвам!

Зайо Байо много добре разбрал що си е наумила Кума Лиса. Додето тя приказвала, той мислел как да се отърве.

После заговорил смирено и кротко:

– Виждам, че съм сбъркал, Кума Лисо. Прави с мене, каквото искаш. Ако щеш, вари ме, ако щеш, печи ме. Все едно ми е. Само от едно ме е страх: да не би да ме хвърлиш – не дай боже – в оня къпинак, що

расте край пътя. Тия дни са ми излезли някакви пришки по тялото, та ме страшно сърби. Ако ме хвърлиш в къпинака, тръните ще ме избодат: няма да има къде да се дяна от мъка.

Кума Лиса размислила и рекла:

– Добре, ще се съжاليا над тебе: няма да те пека. Па и кой да върви сега да събира съчки и слама? То е дълга и широка работа. Струва ми се, че е по-добре да те обеса. Ще те обеса хей на онова дърво.

– Ех, като си намислила да ме бeсиш, бeси ме. На което щеш дърво, ме обеси. Само, моля ти се, недей ме хвърля в къпинака, че бодлите ще ми разкъсат кожата.

– Шегувам се, шегувам се – рекла Кума Лиса. – Как ще те обеса: не виждаш ли, че нямам вѐже? Аз мисля да те удавя. Ще те удавя хей в онова блато.

– Удави ме, Кума Лисо, удави ме. Ако щеш, в блатото, ако щеш, в реката ме удави. Само недей ме хвърля, моля ти се, в къпинака, че като се впият ония ми ти тръни в меката ми кожа – на решето ще ме направят.

– Добре тогава. Няма и да те давя. Блатото е далече, а реката – още по-далече. Па и носач ли съм, че да те мъкна чак там? Знаеш ли шо съм намислила? Ще те одера. Чу ли, Зайо Байо? Ще те одера.

– Ех, Кума Лисо, шо да правя? Паднал съм ти в ръцете: каквото щеш, това ще ме правиш. Ако ти е воля, дери ме, ако ти е воля, щапи ме. Очите ми извади, ушите ми откъсни, опашката ми изтръгни, нозете ми отсеци: каквото щеш, прави с мене; всичко ще претърпя. Само в тоя проклет къпинак недей ме хвърля!

То се знае, че Кума Лиса искала да измъчи колкото се може повече Зайо Байо. Тя го хванала за задните крака, отлепила го от катраненото човече и го хвърлила право в къпините. Най-напред Зайо Байо се изгубил в къпинака, после сякаш потънал подземи. Но малко след това Кума Лиса го видяла, че седи наврѐх могилата на един пѐн и си чисти козината от катрана с една клечка.

Как да отиде чак там Кума Лиса? Наоколо растели навсякъде къпини, а тя не обичала да ѝ дерат кожата и да ѝ скубят козината. Разбрала, че и тоя пѐт са я надхитрили.

А Зайо Байо се провикнал:

– Благодаря ти, Кума Лисо, че ме отърва от проклетия катранен човек. Шо ти трябваше да ме хвърляш в къпинака? Толкова ли не ти мина през ума, че аз съм се родил и израснал сред къпинак?

И като се завъртял на задните си нозе, той избягал, подсвирквайки

си весело.

В една от предишните приказки разказахме как Зайо Байо ощавил Кумчо Вълчо. След това нещастно приключение вълкът трябвало, разбира се, да прекара дълго време у дома си, докле му порасне нова козина. Другите, животни през това време минавали начесто покрай Зайовата кула, спирали се, поздравявали стопанина и отминавали. Те били решили да живеят занапред в мир със Зайо Байо. Дори никое от тях не отивало да навести болния вълк.

– Пада му се – казвали. – Той и Кума Лиса ни скараха и смразиха с добрия и весел Зайо Байо. Нека се лекува, както си знае. Бог да му е на помощ.

А вълкът, изоставен от всички, трябвало да излиза вечер – да хлопа по вратите на своите предишни приятели и да ги моли да му кажат някакъв лек. Но никоя врата не се отваряла, колкото и силно да тропал.

Тъй минали дните. Зайо Байо толкова дълго не бил видял Кумчо Вълчо, че го помислил за умрял и дори почнал да го оплаква.

Един ден той решил да излезе от кулата, за да се поразходи: свила му се душата от самотия. Засукал си той мустаците, грабнал си бастунчето, отлостил тежката врата и излязъл на пътя. Решил тоя ден да си поскита, както правел по-рано.

Както вървял по пътя, подскачайки и пеейки, весел и безгрижен, засмян, говорейки сам на себе си по примера на философите и поетите, отведнъж Зайо Байо чул някакъв жален глас.

Спрял се. Озърнал се – никого не видял. Престанал да пее и да си приказва. Заслушал се пак. Отново чул жалния глас, който идел сякаш изпод земята.

Тоя глас казал:

– Аааах, нещастният аааз! Няма ли някой добър човек да мине и да ми помогне? Ооооох, умиииирам!

„Тук става нещо страшно“ – рекъл си заекът и си изправил ушите – да чуе по-добре. После казал високо: – Кой стене и охка? Що се е случило? Гласът се обадил отново:

– Моооооля ти се, кооооито и да си ти, добри човече. Ела ми помогни, избави ме, мооооля ти се. Вечно ще ти бъда благодарен. Тая проклета скала ще ме смаже. Оооообх, умиииирам! Аааааах, загниивам!

Гласът се сторил на Зайо Байо познат. Но чий може да бъде той? Не го ли е чул Зайо Байо в деня, когато се изля котелът с врялата вода?

Зайо Байо решил да бъде тоя път благоразумен: има всякакви хора по света. Той се приближил полекичка към мястото, отдето се чувал гласът и – що да види?

Там лежел сам Кумчо Вълчо, но лежел – не както се лежи, когато спиш: той лежел, затиснат цял от една тежка скала. Заекът се зачудил, че тая скала не е смазала още вълка. Но нямало време да размисля защо Кумчо Вълчо не е още смазан. Сърцето му се свило от жал: трябва да помогне на клетника.

„Слава богу, че е още жив – си казал Зайо Байо. – Па и не само е жив, ами и реве толкова силно, че се чува надалече. О, писъците му са толкова жални, че и каменно сърце би се разтопило!“

После казал на вълка:

– Зле ти е под тая скала: виждам, братко. Кажи ми, как си попаднал тук?

– Ооооох, милички Зайо Байо, спаси ме, после ще ти разправа всичко.

Заекът разглеждал скалата и обмислял как би могъл да я вдигне. А вълкът си помислил, че чака да чуе обяснението.

– Тръгнал бях – казал той – при чичо Язовец да му искам лек за раните си. Не щеш ли, тая проклета скала се търкулна и ме притисна. Отърви ме, – моля ти се. Опитай се да я повдигнеш – и аз ще изляза.

– Та тъкмо това и мисля да направя. Като я повдигна хей от тоя край, навярно ще отворя дупка – да можеш да се измъкнеш.

Като казал това, Зайо Байо се изгърбил под скалата, напънал се и я повдигнал. Вълкът излязъл. По тялото му нямало тежки рани: скалата го била само одраскала тук-там.

Вълкът не знае що е признателност. Ето че Кумчо Вълчо, щом се видял здрав и читав, си казал на ума:

„Тъкмо сега е мигът да си отмъстя на заека. И прав ще бъда. Ако той ме не беше полял с гореща вода, нямаше защо да тръгвам нощем да диря язовеца. И скалата не би ме затиснала. Значи, вината е негова.“

И вместо благодарност той стиснал заека за врата и го свил на геврек. Зайо Байо се развикал и почнал да рита с крака дано се отърве. Но Кумчо Вълчо го стиснал още по-силно. Що да прави? Заекът рекъл:

– Как, Кумчо Вълчо? Тъй ли се отблагодаряваш на ония, които са ти спасили живота? Хубава работа! Вълча благодарност! Не ти прилича!

А вълкът се изкискал и отвърнал:

– Ако е за благодарност, благодаря ти от все сърце, Зайо Байо, че ме отърва. Още веднъж ти благодаря. Ала това не ще ми попречи, да те

изям, защото твоето месце ми се вижда крехко и вкусно.

Закът се опитал да бие на чувство:

– Какво ще кажат другите, когато се научат, че си изял своя спасител? Кой ще посмее да ти бъде приятел? Ако сега те не поглеждат, тогава пък всички ще бягат от тебе възмутени.

– Не ме е грижа какво ще кажат другите. Доста е коремът ми да бъде пълен. Пак ти казвам, че благодаря, но моята благодарност ще ти помогне толкова да останеш жив, колкото твоето извинение помогна на моите косми да порастат.

– Ако продължаваш да говориш тъй, Кумчо Вълчо, ще ме накараш никога вече да не ти помагам.

– И да искаш да ми помогнеш, не ще можеш, защото след малко ще те изям. Само в едно можеш да ми помогнеш: то е – да утоля своя глад. И за това ще ти благодаря, щом толкова ти се харесват благодарностите.

Зайо Байо помислил малко, па рекъл:

– Както щеш. Но едно вземи пред вид, моля ти се. В моята родина има закон, според който никому не е позволено да убива оногова, който му е направил добрина. Сигурно и в тая земя има такъв закон.

– Ба, може и да няма. Па и аз не ща да знам какви са законите тук. За мене са закон моите остри зъби.

– Ти приказваш тъй, че ако те чуе някой, ще помисли, че си разбойник. Само разбойниците не зачитат никакъв закон.

Тия думи накарали Кумча Вълча да се позамисли. Той си спомнил, че преди време царят Лъв осъдил на смърт Баба Меца за разбойничеството. Уплашил се.

Закът разбрал това и рекъл:

– Давам ти право да ме изядеш, ако съдията реши, че имаш право. Инак ще те осъдят като разбойник. Да вървим при съдията. Вуйчо Тарипен ще реши кой от двама ни има право.

Вълкът се съгласил. Запътили се към живелището на старата костенурка. Вуйчо Тарипен, облечен в дебелия си балтон на клетки, с цилиндър на глава, се готвел да отиде в съдилището. Кумчо Вълчо му разказал как стои работата. Сетне и Зайо Байо разказал кое как станало.

Вуйчо Тарипен си сложил очилата, поизкашлял се, погледнал в дебелите книги със закони и рекъл:

– Вашето дело е много заплетено. Преди да се произнеса кой от двама ви има право, ще трябва да направим заедно оглед на мястото, дето е станало произшествието.

Кумчо Вълчо не разбрал нищо от тия думи. Вуйчо Тарипен му

обяснил, че ще трябва да разгледат мястото, където Зайо Байо е спасил Кумчо Вълчо.

– Водете ме на мястото! – заповядал той.

Те го завели при високия сипей, до скалата. Старият вуйчо Тарипен обиколил няколко пъти скалата, като си пъхнал бастуна под нея. После се замислил, поклатил глава и рекъл:

– Неприятно ми е, че ви безпокоя, но не може другояче. Трябва да видя как Зайо Байо е повдигнал тая тежка скала и как Кумчо Вълчо е лежал под нея, без да го смаже. Покажете ми да видя.

Зайо Байо се изгърбил отново, та подигнал скалата, а Кумчо Вълчо се пъхнал под нея и тя го затиснала. Вуйчо Тарипен запитал тогава Зайо Байо:

– Точно тъй ли беше?

– Не – отвърнал запитаният. – Кумчо Вълчо лежеше по-навътре. Той беше цял затиснат от скалата.

– Добре тогава. Да го натъквим, както си е бил, щом сам той не може да се натъкми.

Вуйчо Тарипен и Зайо Байо търкулнали скалата и тя затиснала Кумчо Вълчо тъй, че той не можел вече да се мръдне под нея. Сетне съдията запитал заека:

– Тъй ли лежеше Кумчо Вълчо, когато те помоли да го избавиш?

– Тъкмо тъй, господин съдия.

– Добре, ще видим кой има право от вас двама ви. Почакайте да си помисля малко.

И вуйчо Тарипен почнал да се разхожда наоколо. Той разглеждал с най-голямо внимание камъка, под който пъшкал вълкът. После седнал на скалата и почнал да чертае с бастуна си знакове по пясъка, сякаш търси разрешението на трудната задача.

В това време Кумчо Вълчо се разревал:

– Господин съдия, господин съдия! Тоя проклет камък ще ме смаже: страшно взе да ми тежи.

– Недей смущава съда, когато заседава! – викнал строго вуйчо Тарипен.

Съдиата още дълго седял и чертал чудни знакове по пясъка. Полузадушеният вълк се осмелил още веднъж да извика:

– Господин съдия! Ако ме не извадите изпод скалата ей сега, няма да има вече нужда от никакви присъди: след малко ще бъда мъртъв.

– Ти се провиняваш в двукратно непокорство! – викнал вуйчо Тарипен. – Това е бунт срещу държавата. Мълчи, че ще те осъдя на смърт!

Вълкът млъкнал. А съдията се отдалечил на три-четири крачки от канарата и рекъл важно и тържествено:

– Ще бъда справедлив, макар че Зайо Байо ми е приятел и ми е правил много услуги. Зайо Байо, твоя е вината. Дали госпожа Зайка е имала право да полее с вряла вода господина Вълчо, това ще реша после, когато пострадалият подаде тѣжба срещу нея. Ако се окаже, че това е станало по твоя подбуда, ти ще бъдеш осъден за подстрекателство. Но сега нека разгледаме това дело. По него ти си виновен. Нашите закони забраняват човек да се меси в чужди работи. Ако Кумчо Вълчо е намерил за удобно да си легне под тоя камък, ти не биваше да му смущаваш спокойствието, колкото и да е тежък камъкът: то си е негова работа. Значи, ти се провиняваш в непроситимо любопитство. Никому не е позволено да смущава другите, когато си почиват. Разбра ли, че си виновен?

Зайо Байо се засрамил, като чул това.

Но вуйчо Тарипен продължил:

– Слава богу, че това е първото престъпление през живота ти. Затова ти прощавам. Още повече, че грешката ти може да се поправи. Когато си минавал по тоя път тая сутрин, ти си отивал сигурно някъде. А щом си отивал някъде, най-добре е било да си продължиш пътя, без да пречиш на Кумчо Вълчо. Тогавата той не е отивал никъде и сега не отива никъде. Значи, си е почивал и ти не трябваше да му нарушаваш покоя. Ти си го видял под тая скала, че лежи. Добре, че като си се опитал да повдигнеш камъка, не си смазал почиващия си под него. За да поправиш своята грешка, ще оставиш Кумчо Вълчо да си лежи там, дето е легнал.

Тѣй вуйчо Тарипен решил делото.

Що се отнася до Кумчо Вълчо, той не можал да изслуша присъдата докрай, защото издъхнал под скалата.

Един ден Кума Лиса се била събрала с приятелки. Една от тях, голяма клюкарка, ѝ рекла:

– Знаеш ли какво е приказвал за тебе Зайо Байо? Хвалел се пред богаташката госпожица Поляна, че баща му те бил яздел, както се язди кон.

– Тѣй ли? – викнала обидено Кума Лиса. – Ще му дам да ме разбере! Има да се разкайва за тия думи!

И тръгнала тя веднага към къщата на Зайо Байо – да се скара с него. Но домакинът очаквал това. Той бил залостил яко вратата отвътре. Дошла Кума Лиса, потропала. Никой не ѝ се обадил. Почукала втори път:

„Чук! Чук! Чук!“ Пак не ѝ се обадил никой. Ударила трети път, много по-силно: „Дан! Дан! Дан!“

Тоя път Зайо Байо промълвил отвътре със слаб гласец:

– Кой е? Ти ли си, Кума Лисо? Моля ти се, направи ми едно голямо добро: иди повикай лекаря Таралежко! Много съм болен: и глава ме боли, и стомах ме върти, и нозете ми са схванати. Не мога да мръдна.

Лисицата рекла отвън:

– Я отвори, да ти кажа нещо много по-важно от твоята болест.

– Как ще отворя, като не мога да се помръдна? Кажй го оттам!

– Знаеш ли що? Госпожица Поляна ни кани да ѝ отидем на гости.

Аз обещах да те отведа. На вечеря ни кани. Хайде пригответи се по-скоро, че няма време!

Зайо Байо повторил, че е много болен. Кума Лиса възразила, че е здрав, но се преструва.

– Пък и болен да си, не си болен на умиране. Стани, разходи се: ще ти мине!

– Не, Кума Лисо, кълна ти се, че не мога да се помръдна. Повярвай ми!

– Добре. Ако не можеш да вървиш, аз ще те взема на ръце и ще те отнеса.

– Как ще ме вземеш на ръце? Лесно ли се носи болник? Ами ако ме изпуснеш?

– Че толкова ли ме смяташ за слаба? Кълна ти се, че няма да те изпусна.

– Не може. Не съм съгласен. Ако искаш да ме качиш на гърба си, тръгвам, инак не.

– Съгласна съм и това да направя. Нали знаеш, че приятел в нужда се познава.

– Вярно е. Но как ще те яхна, като нямаш седло?

– Ех, какъв си пък и ти! И без седло може. Не си тежък, та да ми счупиш гръбнака. Ще ме яхнеш и толкова.

– Ти забравяш, Кума Лисо, че съм болен. Без седло не мога.

– Добре най-сетне. И седло ще намеря. Хайде, излизай!

– Донеси седлото, че после. Само недей забравя да вземеш и юзда!

– Юзда ли? Че защо ти е пък и юзда?

– Да има за какво да се държа. Инак ще падна. Ръцете ми са слаби.

– Ех, пък и ти, колко си придирилив! Ще се държиш за ушите ми.

– Къси ти са ушите, Кума Лисо. Юзда ми трябва.

– Харно, Зайо Байо, и юзда ще ти донеса.

– Но ще трябват и наочници.

– Тъй ли? Е, да ти кажа право, на теб не се угажда. Защо ти са пък и наочници? Няма да тегля кола.

– Знам те, че си малко страхлива. Ако нямаш наочници, току-виж, че си се изплашила от някой пън край пътя и си ме хвърлила. Ще се пребия.

– Добре. И наочници ще донеса.

– То се знае, че ще намериш и чифт шпори, нали?

– Шпори ли? Ти ставаш смешен, братко Зайо. Защо ще ти бъдат? Да не мислиш да ме мушкаш с тях? Че аз кон ли съм?

– А, дума да не става за мушкане, Кума Лисо! Кой мисли да те мушка? Няма такова нещо. Нали ти казах, че нозете ми са отслабнали. Като има да ми тежи по нещо на всеки крак, по-добре ще се крепя на гърба ти.

– Най-после, като искаш шпори, и шпори ще ти донеса. Сега чуй пък и аз какво ще ти кажа.

– Какво, Кума Лисо?

– Аз ще те отнеса на гърба си близо до къщата на госпожица Поляна, а ти ще слезеш и пешком ще влезеш в двора. Бива ли?

– Ох, Кума Лисо. Ами ако не мога да слеза и да вървя? Ти ще ме съсипеш от ходене.

– Стига си се преструвал. Нима не ще можеш да извървиш три-четири крачки?

– Добре. Съгласен съм. Само мир да има: да не се караме. Додето Кума Лиса донесе седлото и другите неща, Зайо Байо си казвал, като ходел по стаята: „Тая проклета лисица е намислила да ме изиграе, ама и аз не бива да ставам глупав. Ще трябва да си отварям очите на четири.“

Едва Зайо Байо се измил, счесал се и си засукал мустаците, ето ти че иде Кума Лиса, оседлана и обюздана като някое конче от ония, които играят в цирковете. Тя се спряла пред Зайовата къща и почнала да си хапе юздата и да цвили също като някой кон. Зайо Байо и се качил и я подкарал.

Когато стигнали до мястото, където се били наговорили Зайо Байо да слезе, Кума Лиса се спряла.

– Хайде – рекла, – слизай: стигнахме.

Но на Зайо Байо се никак не слизало, па той имал и нещо друго наум.

– Карай! – рекъл и мушнал лисицата с шпорите.

Кума Лиса не искала да върви, но я заболяло. Ще не ще, тръгнала

отново. Дори препуснала – от страх да не би да усети пак шпорите в ребрата си. Ездачът стигнал досред двора. Госпожица Поляна седяла с гостите и гостенките си на балкона. Зайо Байо се не спрял, а пришпорил лисицата и я препуснал към обора, дето връзват конете. Вързал я и без да каже дума, се върнал, та отишъл при гостите.

След като се ръкувал с всички, той им казал:

– Нали ви говорех, че Кума Лиса е наша семейна кобила? Вие видяхте сами това. Наистина тя се е отучила да препуска, защото не съм я яздил скоро, но се надявам, че след няколко езда ще привикне.

Като казал това, той се изсмял силно и си засукал самодоволно мустака. А в това време Кума Лиса, вързана за яслите, се късала от яд.

Когато свършила вечерята и гостите почнали да се разотиват, Зайо Байо отишъл в обора, отвързал лисицата, яхнал я и като поздравил гордо домакинята, препуснал към гората.

Кума Лиса тичала мълчаливо: дума не продумвала. Но Зайо Байо разбирал, че тя му готви нещо. Затова стоел нащрек. Додето била още пред къщата на госпожица Поляна, Кума Лиса вървяла кротко. Но щом се отдалечила, почнала да се изправя на задните си крака, да ръмжи, да рита, да хули ездача си, да пъхти, да сумти. Правела всичко, за да го свали от гърба си. Но – напразно. По-скоро би успяла да се освободи от сянката си, отколкото от тоя ездач. Напъне ли се да се изгърби, или се вдигне на задните си нозе, Зайо Байо ѝ забивал безмилостно шпорите в ребрата, тя се умиря-вала и почвала да тича още по-силно.

Ето че по едно време Кума Лиса се ухитрила да легне. Тръшнала се на земята и почнала да се търкаля. Ездачът, разбира се, паднал. Ала додето да се изправи Кума Лиса, Зайо Байо търтил да бяга между храстите.

– Колкото щеш, бягай – викнала подир него лисицата, – сега вече не можеш избяга от мене!

И наистина, тя го настигнала. Зайо Байо едва успял да се скрие в едно хралупато дърво. Дупката била тясна, та Кума Лиса не можала да се пъхне след заека. И тя решила да го зачака, додето излезе. Легнала на тревата да си почине.

Кума Лиса била толкова уморена от препускането, че на драго сърце би си дори и поспала, но се боела – да не би да изпусне заека. Затова се зарекла да не склапя очи. Додето лежела и се прозявала, долетял чичо Соколчо.

Като видял Кума Лиса, че лежи на земята, той си разтърсил крилата, навел си главата настрана и продумал:

– Бог да прости Кума Лиса. Умряла е, горката.

– Кой ти каза, че съм умряла? – обадила се лисицата. – Никак не съм и мислила да умирам. Знаеш ли колко съм тичала, додето уловя това проклето зайче и го затворя в тая хралупа?

– Че защо го затвори, а не го изяде?

– Защо ли? Затворих го да го гоя за Коледа.

– Чак дотогава ли ще го чакаш? Ами ако избяга?

– Как ще избяга? Аз нали го пазя? Тази хралупа си е моя. И зайчето си е мое.

Като чул тия думи чичо Соколчо, страшно му се прияло крехко заешко месце.

– Знаеш ли какво ще ти кажа, Кума Лисо? – рекъл той. – Както съм ти дошъл на гости, хайде да изядем твоето зайче. Кой ще търпи чак до Коледа?

Лисицата това и чакала.

– Бива – отвърнала тя, – но ти ще трябва да постоиш да го попазиш пред хралупата, додето аз отида да си донеса секирата, че да го заколя.

– Съгласен съм – казал чичо Соколчо. И той застанал пред дупката да пази.

По едно време от хралупата се чул глас:

– Ех, де да беше сега тук чичо Соколчо! Голяма плячка бих му хванал.

Чичо Соколчо си казал на ума:

„Навярно зайчето не знае, че аз съм тук. То си мисли, че го пази лисицата.“

И като си престорил гласа, уж говори Кума Лиса, рекъл:

– Да речем, че чичо Соколчо е наблизо. Каква плячка ще хване?

– Ако беше тука, шях да му кажа да застане пред малката дупка, а не пред голямата, дето стоиш сега ти. В хралупата има една много тлъста катерица, тъкмо като за него. Той ще я причака, а аз ще я подгоня и като загисна с гърба си голямата дупка, катерицата ще скочи право в ноктите му.

– Лесна работа, щом е тъй – казал чичо Соколчо. – Аз ще повикам ей сега чичо Соколчо.

И като рекъл това, отишъл, та застанал пред тясната дупка, от другата страна на дървото. Заекът започнал в това време да драще по хралупата, сякаш гони нещо, и след малко избягал през голямата дупка.

Скоро след това дошла Кума Лиса с брадва на рамо. Без да каже дума, тя започнала да сече дървото.

- Полека сечи – рекъл чичо Соколчо, – да не пребиеш катеричката.
- Не бой се – отвърнала лисицата, – аз си знам силата на ръцете. Но кой ти каза, че има катерица?
- Никой не ми е казал, тъй ми се струва.
- Лисицата пресякла дървото и видяла, че няма никакъв заек.
- Къде ти е зайчето, Кума Лисо?
- Там, където ти е катеричката, чичо Соколчо.

Много пъти се опитвала Кума Лиса да излъже Зайо Байо, но все тя оставала излъгана. Най-после се отчаяла толкова! Много, че не знаела що да прави.

Както вървяла по пътя, скръбно навела глава, срещнал я старият Кумчо Вълчо. След като се поздравили, както правят всички добри приятели, Кумчо Вълчо рекъл:

- Кума Лисо, нещо не ми се виждаш добре. Какво има?
- Нищо ми няма, Кумчо Вълчо – развикала се тя. – Уверен бъди, че ми няма нищо!

И тя почнала весело да бърбори и да се смее, за да успокои Кумчо Вълчо, че наистина ѝ няма нищо. Но той знаел всичко, що било станало между лисицата и заека: по цялата гора се приказвало от някое време само за това.

– Недей казва, Кума Лисо, че ти няма нищо! Аз добре знам, че вие със Зайо Байо не можете да се търпите. Той се подиграва с тебе навсякъде. Все се хвали, че те бил надхитрял. Виждам, че хе е яд, и съм намислил да ти помогна.

- Че какво има да ми помагаш?
- Какво ли? Аз ще ти кажа как да хванеш Зайо Байо.
- Как мислиш да стане това?
- Ти ще го уловиш, като го примамим да дойде у вас.
- Туй ли било то? Веднъж и два пъти ли съм се опитвала да го примам? Той е много хитър и се досеща веднага.
- Тогава остави на мене – аз да ти го доведа. Искаш ли?
- Искам. Как да не искам? Само как ще стане това?
- Ще видиш. Много лесно. Ако той е хитър, ние ще излезем два пъти по-хитри.
- Каж ми, какво мислиш да правиш?
- Ти ще си отидеш в къщи и ще легнеш. Ще се престориш на умряла. Нищо няма да казваш, додето Зайо Байо не дойде и си не сложи

лапите върху тебе. Кълна ти се, че ще го хванем и ще се на-гостим с неговото месце. Съгласна ли си?

– Съгласна съм.

Тая работа се видяла на лисицата много добре нагласена. Тя се зарадвала, че най-сетне ще пипне Зайо Байо и ще си отмъсти за всичките му подигравки.

Когато Кума Лиса си отишла в къщи, Кумчо Вълчо се запътил за дома на Зайо Байо. Потропал на вратата:

– Чук! Чук! Чук! Никой се не обадил. Почукал още веднъж:

– Дан! Дан! Дан! Пак се не обадил никой. Похлопал трети път:

– Ток! Ток! Ток!

Чул се гласът на заека:

– Кой тропа?

– Един приятел.

– До гуша ми е дошло от приятели.

– Аз съм ти най-верният приятел, Зайо Байо. Отвори ми да ти кажа една новина.

– Кажы я отвън!

– Новината е лоша. Страх ме е да не припаднеш, като я чуеш.

– Недей ме жали толкова – рекъл заекът, като надникнал от прозореца; той любопитствувал много да узнае новината, колкото и да е лоша.

– Тая заран умря клетата Кума Лиса, бог да я прости.

– Че аз не съм гробар да ми казваш това. Бог да прости умрелите, да живеят живите! Ами като е умряла Кума Лиса, къде ти са жалеините дрехи?

– Отивам да ги облека, приятелю. Бях тръгнал на гости у Лисини. Влизам. Гледам я – горката – легнала, не шава. Пипнах я – студена и вкочаняла. Дойдох да ти обадя. Вие бяхте с нея големи приятели: иди да й запалиш свещ.

Като рекъл това, Кумчо Вълчо се отдалечил с бързи крачки, уж няма повече време за разговор. А Зайо Байо седнал и се усмихнал. Почесал си ухото веднъж-дваж и се запитал на ума си дали го не лъже Кумчо Вълчо.

„Може пък и да е умряла. Най-добре ще бъде да отида – сам да видя.“

Стигнал Зайо Байо до къщата на Кума Лиса. Всичко било тихо. Глас не се чувал. Потропал заекът – никой не му отвърнал. Поот-крехнал вратата и погледнал. В стаята било полутъмно. Осмелил се да влезе,

но се спрял до вратата. Тогава видял, че Кума Лиса лежи на одъра неподвижно като мъртвец, а до възглавето ѝ свети голяма свещ. Лежи лисицата и не помръдва. И дума не ще, че е умряла.

Съмнение не може да има: Кумчо Вълчо е бил прав. Свило се сърцето на зайчето от жал. Макар че били врагове с лисицата, като я видяло мъртва, домъчняло му много. Дори сълзи му потекли от очите.

– Бог да прости Кума Лиса – рекло и се прекръстило, па запалило една свещ.

После я погледнало и рекло с по-висок глас:

– Клетата Кума Лиса! Няма кой да стои при нея да я пази да не би да я прескочи котка, та да се вампиряса. Дори и чичо Соколчо не е дошъл, а те бяха големи приятели. И Кумчо Вълчо се е запилял нанякъде: няма го още. Не бива да я оставям сама. Ще постоя, додето дойде някой друг.

Като гледал мъртвата лисица, на Зайчо Байчо се сторило по едно време, че тя си поотваря очите.

– Кума Лиса май не е мъртва, ами е примряла. Кой я знае? Може и мъртва да е, а мене да се е сторило, че е жива. Все пак ще остана, макар че сега имам много работа.

Малко след това лисицата пак си поотворила очите – да види там ли е още зайчето. То забелязало това и рекло:

– Ба, Кума Лиса била жива! Тя изглежда мъртва, но ми се струва, че е жива. Чувал съм, че когато отидеш при мъртвец, той си дигал задните крака и извиквал: „Вахууу!“

Разбира се, зайчето казало това от хитрост – за да разбере мъртва ли е лисицата, или се преструва.

Но Кума Лиса си лежела и не мръдвала. Тогава заекът казал с още по-висок глас:

– Чудна работа! Кума Лиса лежи като мъртва, а не прави, както правят мъртвите. Мъртвите – истинските мъртви – си вдигат задните крака и викат: „Вахууу!“

И що станало след това? Кума Лиса отведнъж си вдигнала задните крака и се развикала, колкото ѝ глас държи: „Вахуууу! Ва-ХУУУУУУ! Вахууууууу!“

Като чул това, Зайчо Байчо побягнал толкова силно, сякаш го подготвили всички ловджийски псета от околността.

За да се запази от неочаквани нападения и да живее в мир и

спокойствие, Зайо Байо издигнал над къщата си висока кула. Като видели това, и другите животни решили да си направят хубави къщи. То се знае, че не всички били трудолюбиви като Зайо Байо. Някои се задоволявали с това, че поразширили дотогавашните си жилища, а други ги украсили. Едни изровили по-дълбоки подземия, за да си крият там храната, други само сменили завесите на прозорците, трети сновали по една барака до къщите си, колкото да се каже, че са направили нещо.

Кума Лиса решила да покрие с нови керемиди своята къща.

– Когато ми остане повечко време – казвала тя на приятелите и приятелките си, – ще си издигна нова къща, много по-висока от Зайовата. Но сега имам друга работа. Па и лисичетата искат много разноски: пари ми не стигат за висока сграда.

Разчуло се навред що крои да прави Кума Лиса.

И Зайо Байо узнал за тия кроежи. Рекъл да намине край Ли-сини, за да види как върви работата.

Първите дни нямало нищо. Лисицата все се канела да се залови за работа. После почнала да пренася керемиди. Най-сетне наченала да сваля старите от покрива и да нарежда нови.

Една заран Зайо Байо, като наближил към Лисината къща, зачул силни удари с чук. Той видял Кума Лиса, че се е качила на покрива и навива силно керемидите с чук.

Но той видял и нещо друго, което било много по-важно за него. В един кът на двора имало нов калаен съд, а в него бил обедът на Кума Лиса. Ястието миришело тъй хубаво, че на Зайо Байо потекли лигите.

И ето що си казал тогава Зайо Байо: „Както съм гладен, струва ми се, че този обед е приготвен не за оная, която реди горе керемидите, а за мене. Много ще съжалявам, ако не го изям, преди да си тръгна.“

След това се привикнал:

– Добър ден, Кума Лисо! Как си? Лисицата била ядосана, че й не спори работата.

– Добре – отвърнала му тя, – но съм толкова заета, че нямам време да разговарям с безделници.

– Тъй ли? Как ти върви работата?

– Нали виждаш? Върви.

– Що правиш на покрива?

– Поправям го, за да издържи през есента, когато завалят силните дъждове.

– Колко е часът?

– Часът е час за работа, а не за приказки.

– Както си ядосана, струва ми се, че ти не върви твърде работата, а? Какво ще кажеш?

– Нищо няма да кажа. Остави ме на мира.

– Май че имаш нужда от помощник, както ми се вижда.

– Че имам, имам, но отде да го взема? Помощници не се намират току-тъй.

Зайо Байо си засукал единия мустак и казал:

– Ако е за помощници, и аз бих ти помогнал, Кума Лисо. На младини бях голям майстор в поправяне на покриви. Който ме погледнеше, завиждаше ми: толкова бързо работех. Недей мисли, Кума Лисо, че се гордея, та няма да ти помогна. Готов съм. Нали знаеш, че приятел в нужда се познава!

– Много ще ти благодаря, Зайо Байо, ако ми помогнеш. Заекът си съблякъл дрехата, сложил я на земята, опрял до нея, на стената, бастунчето и се покатерил на покрива. За един час той наредил толкова керемиди, колкото лисицата не можела да нареди и за два. Керемидите били с по две дупки всяка. Трябвало да се забиват гвоздеи в дупките. Тъкмо тая работа се виждала на Кума Лиса най-мъчна. Удари с чука по гвоздеа, а той се изкриви или пък чукът спуска керемидата.

Зайо Байо бил наистина майстор в тая работа. Той бързо на-лучквал главичките на гвоздеите и удрял винаги точно дето трябва.

„Чук-чук! Чук-чук!“ И керемидите се нареждали една до друга, сякаш никнат гъби.

Зайо Байо работил, додето се уморил. А той се не уморявал лесно, защото бил пъргав и свикнал на труд. Додето работел обаче, той си мислел по какъв начин да пипне обеда на лисицата. Чукал и нареждал керемидата до керемидата. Докле Кума Лиса нареди един ред, той нареждал два, че и три.

По едно време, като ковял, видял, че Лисината опашка се мотае пред него.

Зайо Байо си казал на ума: „Дявол да го вземе! Защо ли някои имат такива дълги опашки? Навярно само да пречат на другите.“

И той блъснал Лисината опашка – да му не бърка. Но веднага след това видял, че опашката е пак пред него.

„Страх ме е, че ще сбъркам в работата – си казал Зайо Байо. – Запомнил съм, че щом почнат да ми досаждат, сбърквам.“

И той продължил най-внимателно да кове.

Изведнъж Кума Лиса се развикала:

– Ай, ай, ай! Ай, ай, ай! Зайо Байо, ти си ми заковал опашката!

Помогни ми, Зайо Байо! Помогни ми да си извадя опашката! Ти си я заковал!

Зайо Байо си затворил най-напред едното око, а после и другото, сетне се почесал по тила и накрай отговорил:

– Това не може да бъде, Кума Лисо. Кълна ти се, че не съм ти заковал опашката. Как ще я закова? Та нямам ли очи? Нали виждам къде кова? Ти се подиграваш с мене, Кума Лисо. Помни що приказваш!

Но лисицата продължавала да пищи, да крещи, да вика с все сила:

– Ох, опашката ми! Ох, хубавата ми опашка! Зайо Байо, ти си я заковал. Откови я, че ме боли! Откови я по-скоро!

А заекът казал:

– Кой знае, Кума Лисо? Може пък и право да казваш. Тук нищо не се вижда. Ще слеза да погледна отдолу.

Зайо Байо слезъл по стълбата. Погледнал към покрива и рекъл с тъжен глас:

– За съжаление, Кума Лисо, виждам, че си имала право. Аз наистина съм ти заковал опашката. Чудя се как съм можал да направя това. Къде ми е бил умът? Къде ми са били очите? Никога не ще си простя тая немарливост. Много ми е мъчно, Кума Лисо, повярвай ми! Да бях чул, че друг някой е направил това, не бих повярвал.

Кума Лиса пищяла, викала, кряскала. Но нищо не помагало. Зайо Байо се оплаквал от своята немарливост, ала не отивал да помогне на лисицата. А опашката ѝ била здраво закована. Тя не можела да я измъкне по никакъв начин.

– Ах, какъв съм глупав! – продължавал да се оплаква Зайо Байо. – Биваше ли да направя такова нещо? Да закова опашката на най-добрата си приятелка! Откак стана това, от скръб ми се разтвори цяла дупка в стомаха. Що да правя?

Кума Лиса продължавала да пищи, да вика и да крещи. А Зайо Байо продължавал да говори:

– Ах, каква голяма дупка ми се е отворила от скръб в стомаха! Но ако се не лъжа, ей в она кът има калаен съд с нещо за ядене. Дали не ще може с него да запълня тази дупка?

И без да се бави, Зайо Байо отхлупил съда и почнал да яде. Той изял зеленчука, после – вареното месо и най-сетне изпил сока. Много му се усладило.

Като си обърсал устата с пеша на дрехата, той казал:

– Не си спомням никога да съм скърбял толкова, колкото сега, поради това, че по невнимание съм заковал опашката на Кума Лиса – тая

дълга опашка, тая хубава опашка. Не съм виждал друга опашка толкова дълга и хубава. Трябва да съм гледал зад себе си, когато съм я заковал. Страшен глупак съм наистина! Никога няма да си простя това.

И като казал тия думи, Зайо Баир се обърнал на петите си и си отишъл с весело подсвиркване.

Кума Лиса е много хитро животно, според някои най-хитро от всички животни. Но, изглежда, Зайо Байо е по-хитър от нея. Не се знае дали Лиса е успяла да си извади опашката. Някои казват, че още стои на покрива със закована опашка.

КРАЙ

© Николай Райнов

Сканиране, разпознаване и редакция: unicode, 2008

Публикация:

Николай Райнов. Приказки от цял свят

Второ издание

Съставителство и редакция: Богомил Райнов

Литературна група V. Тематичен номер 2587

Редактор на издателството ЛИЛИЯ ИЛИЕВА

Художник ЛЮБЕН ЗИДАРОВ

Художник-редактор ВАСИЛ ЙОНЧЕВ

Макет и технически редактор ТОМА СТАНКУЛОВ

Коректор НАТАЛИЯ КАЦАРОВА

Дадена за набор 18. III. 1972 г. Подписана за печат 30. IX. 1972 г. Излязла от печат 20.

XII. 1974 г. Формат 58×84/18 Печатни коли 44,50. Издателски коли 36,93. Тираж

50,125. Цена 3,60 лв.

Издателство „Народна култура“ – София, 1974

ДПК „Димитър Благоев“ – София

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/4880>]